

УДК 930.1(477)

Наталія Чорна

УКРАЇНА – ПОЛЬЩА: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС МІЖДЕРЖАВНИХ ВЗАЄМИН КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

На основі аналізу історіографічного доробку попередників досліджено процес та результати студіювання сучасних українсько-польських міждержавних взаємин, означено головні напрями наукових досліджень, з'ясовано особливості й тенденції розвитку знань упродовж означених історіографічних етапів.

Ключові слова: історіографія, українсько-польські взаємини, Україна, Республіка Польща.

Здобуття Україною державної незалежності супроводжувалось подоланням радянських стереотипів і поверненням української історіографії до національних традицій, однією з яких є підвищений інтерес до взаємин з історичними сусідами, насамперед з Польщею. Упродовж останнього двадцятип'ятиріччя відносини між двома державами незмінно визначаються однією з провідних тем української історичної науки. Окрім вітчизняних істориків, значний інтерес до неї демонструють зарубіжні науковці, насамперед польські. За цей час створено близько тисячі узагальнюючих, монографічних колективних та індивідуальних праць, наукових статей, присвячених різноманітним аспектам українсько-польської співпраці. І якщо початково науковий доробок за тематикою був малочисленим, то з виходом відносин двох держав на рівень стратегічного партнерства досліджень із проблеми суттєво збільшало, відчутно додали вони при цьому і в якості. Ознаками історіографічного процесу стали співпраця українських і польських істориків, проведення спільних наукових конференцій, семінарів та круглих столів, реалізація спільних дослідницьких проектів. Стрімко збільшується число науковців, зайнятих вивченням означеної проблеми, розширюється географія публікацій. При наукових установах, інститутах та університетах України і Польщі відбулося оформлення спеціальних осередків вивчення українсько-польських взаємин.

Широка презентація проблеми у конкретно-історичних дослідженнях українських та зарубіжних науковців диктує необхідність історіографічного осмислення їхніх напрацювань, однак питома вага історіографічних студій залишається незначною. Невідповідність між зростанням кількості праць із проблеми та їх історіографічним аналізом суттєво збільшилася упродовж останніх років. Це зумовлює об'єктивну необхідність підведення підсумків у вивченні взаємин України та Польщі у новітню добу, систематизації та узагальнення досягнутих результатів, а також окреслення аспектів проблеми, які потребують подальшого вивчення, визначення перспективних напрямів майбутніх досліджень. Метою презентованої роботи, таким чином, є історіографічний аналіз процесу і результатів дослідження науковцями сучасних українсько-польських взаємин.

У процесі осмислення науковцями сучасних українсько-польських взаємин, головним чином зважаючи на динаміку зміни мети і дослідницьких завдань, а також ступінь предметності праць за тематикою, вважаємо за доцільне виокремити два історіографічні етапи. Перший з них, що тривав упродовж 1990-х рр., був позначений нечисленними спробами з'ясувати розгортання студій

про передумови становлення між двома державами якісної нової моделі взаємин, проаналізувати аспекти розвитку у світлі трансформації геополітичного простору Європи. Перш за все з огляду на дефіцит конкретно-історичних студій, а також внаслідок так званого “методологічного шоку”, історіографічні студії набули характеру бібліографічно-анотаційних оглядів.

Другий історіографічний етап, що розпочався наприкінці 1990-х рр. і досі триває, побудований на аналізі новітніх праць, підготовлених на сучасних теоретико-методологічних засадах. Активізація дослідження проблеми зумовлювалася як мінімум двома чинниками: по-перше, відчутно збільшало історичних праць, у яких дедалі ґрунтовніше аналізувалися аспекти міждержавної взаємодії України та Польщі, що перетворювало означену проблему у повноцінний об’єкт дослідження; по-друге, науковці, перейшовши на нову методологічну основу, отримали можливість більш об’єктивно та незаангажовано висвітлювати перебіг взаємин між двома державами, виявляти проблеми, які гальмували їхній розвиток, з’ясувати перспективи співпраці на майбутнє. Історіографія українсько-польських відносин, як наслідок, отримала підстави для позитивних змін та зрушень. Автори вийшли на якісно вищий рівень критичного осягнення відносин між обома державами, урізноманітнилися підходи і методи наукового пізнання, більш об’єктивними стали оцінки. Суттєво збільшилось число науковців, які долучилися до історіографічного вивчення проблеми, чому сприяло розширення географії досліджень, оформлення нових наукових центрів, зокрема створення академічного Інституту всесвітньої історії, відкриття низки кафедр всесвітньої історії. Відчутно зросла історіографічна складова в тематиці наукових конференцій і круглих столів. Характерною рисою цього етапу було розширення спектру досліджуваних сюжетів. Окрім того, що звернення до історіографії проблеми стало ознакою більшості конкретно-історичних розвідок, світ побачила низка власне історіографічних праць. При підготовці останніх дедалі більшу увагу дослідники приділяли доробку учених, ідеї яких розкривають зміст та тенденції розвитку історіографії. Йдеться, зокрема, про роботи Я. Калакури, Л. Зашкільняка, І. Колесник, А. та В. Коцурів, К. Кондратюка, О. Сухого та ін.

До кінця 1990-х рр. історіографічні праці з проблеми українсько-польських взаємин означеного періоду були відсутні. Першим до вивчення здобутків українських та зарубіжних науковців звернувся Д. Горун [1]. Залучивши до аналізу дослідження українських та польських науковців, він спробував виважено оцінити їх. З огляду на те, що доробок із проблеми у той час репрезентувала невелика кількість спеціальних конкретно-історичних праць, історіографічний огляд, природно, виявився дещо поверховим. З початком ХХІ ст. кількість історіографічних праць за тематикою збільшилася, що дозволило згрупувати їх за формально-видовимий тематичними ознаками.

Аналізу історіографії українсько-польських взаємин присвячена наукова стаття І. Афанасьєва [2]. Поставивши за мету розгляд напрацювань українських істориків про розвиток взаємин сторін упродовж 1990-х рр., автор скористався узагальнюючими дослідженнями, конкретно-історичними та публіцистичними працями, останні з яких, на його думку, є часто тенденційними та політизованими. З огляду на те, що протягом 90-х рр. ХХ ст. надбання вітчизняних науковців щодо осмислення означеної проблеми були не особливо помітними, історіографічним аналізом у праці охоплено невелику кількість розвідок. Очевидно більш комплексним осмисленням досягнень науковців у вивченні взаємин України та Польщі позначене дисертаційне дослідження І. Афанасьєва [3], підготовлене через кілька років по тому. Ступінь та характер представленості в історіографії ключових її аспектів І. Афанасьєв проаналізував, послуговуючись різноманітними історичними та іншими науковими працями,

найбільшу увагу при цьому приділивши дисертаційним роботам та монографіям. Цілком слушним, на нашу думку, виявився висновок автора про необхідність продовження наукового пошуку в напрямку створення предметних історіографічних праць.

Певних успіхів у вивченні історіографії сучасних взаємин України та Польщі вдалося досягти тернопільській дослідниці В. Гевко. Основні здобутки української та зарубіжної, перш за все польської, історіографії проблеми комплексного аналізу зазнали в окремих розділах дисертації В. Гевко [4] та монографії [5], підготовленої у співавторстві з Л. Алексієвцею, а також односторонніх наукових статтях власне історіографічного характеру [6–7]. Звернення до великої кількості узагальнюючих праць, у яких аспекти взаємин згадуються лише побічно, та спеціальних за тематикою наукових розвідок, предметом дослідження у яких визначаються безпосередньо сучасні відносини між двома державами, збірників матеріалів конференцій та круглих столів дозволило В. Гевко реконструювати процес розвитку і нагромадження історичних знань з означеної проблеми. Констатуючи наявність численного доробку за тематикою, дослідниця, разом з тим, відзначає вузькість джерельної бази більшості праць, їх переважно інформаційний характер, часто шаблонність в оцінці аналізованих питань. Важливість для нашої держави взаємин із Польщею за умови недостатнього представлення проблеми в українській історіографії, на думку В. Гевко, свідчить про потребу продовження наукових пошуків задля глибокого її теоретичного осмислення.

Представленість у наукових працях сучасних українсько-польських взаємин, погляди фахівців на їхній розвиток з'ясовано в розділі дисертаційної праці О. Знахоренко [8]. Показово, що, проаналізувавши доробок українських та зарубіжних (польських, російських та деяких інших) науковців, О. Знахоренко виявила відсутність консенсусу щодо відповідності українсько-польських взаємин рівню заявленого стратегічного партнерства. Констатуючи долучення до наукової роботи над проблемою великої кількості фахових істориків та політологів, важливу роль у її обґрунтуванні дослідниця, окрім того, відводить політикам та дипломатам. На фоні достатньо виважених та об'єктивних у висвітленні проблеми праць українських, польських та інших західних фахівців, здебільшого очевидно упередженими по відношенню до оцінки стану та перспектив розвитку українсько-польської взаємодії О. Знахоренко знаходить роботи російських вчених.

Серед спеціальних історіографічних досліджень сучасних українсько-польських взаємин відзначимо наукові розвідки М. Геніка [9–10]. Послугуючись дослідженнями насамперед польських науковців, найбільшу увагу автор приділив аналізу підходів до трактування “важких сторінок” спільної минувшини двох народів. У контексті осмислення поглядів істориків та політологів на передісторію українсько-польського сьогодення, М. Генік аналізує характер представлення в історіографії історичних передумов становлення та головних етапів розвитку міждержавних взаємин періоду незалежності, розбудови політичної, економічної та соціокультурної їх компоненти. Значну увагу зосереджено на розгляді історіографії життя й діяльності польської меншини в Україні та української меншини у Польщі. Здійснено спробу аналізу досвіду співпраці українських та польських дослідників щодо подолання негативних стереотипів сприйняття двома народами один одного.

Одним із найновіших досліджень українсько-польських взаємин кінця ХХ – початку ХХІ ст., у якому розкрита й історіографія проблеми, є монографія Л. Стрільчук [11]. Наукові праці з обраної теми диференційовані авторкою на дві групи: одну з них формують теоретико-узагальнюючі дослідження та студії,

безпосередньо присвячені стосункам держав-сусідів упродовж досліджуваного періоду, іншу, – так звана “регіоналістика”, предметом якої є регіон Центрально-Східної Європи, у тому числі Україна та Польща (єврорегіони “Буг” та “Карпатський”). У поле зору Л. Стрільчук потрапила велика кількість різножанрових праць українських та зарубіжних (польських, російських, американських та деяких інших західних) дослідників, аналіз яких дозволив зробити висновок про достатню забезпеченість наукових пошуків відповідними матеріалами. Констатуючи відсутність узагальнюючої праці, у якій би українсько-польське співробітництво означеного періоду зазнало комплексного осмислення, головним завданням дослідників Л. Стрільчук називає систематизацію, узагальнення та тлумачення відомих фактів, “формування власної концепції українсько-польської взаємодії на новітній методологічній основі” [11, с. 64].

Окрім розвідок, предметом аналізу у яких є процес розвитку і нагромадження історичних знань про українсько-польські взаємини новітнього періоду в цілому, вартими уваги є праці, позначені зверненням до історіографії лише окремих аспектів міждержавної взаємодії. Так, наукові розробки та здобутки у дослідженні політичної компоненти взаємин України і Польщі проаналізував та систематизував В. Моцок [12]. Доробок істориків-міжнародників та політологів, публікації політиків і дипломатів свідчать, на думку дослідника, про наявність стійкого взаємозв'язку між характером співпраці та рівнем її наукового осмислення. У поглядах фахівців на сучасний стан та перспективи розвитку взаємин держав-сусідів принципові відмінності майже відсутні. Спільною ознакою публікацій польських та інших західних учених В. Моцок називає розгляд українсько-польського партнерства у контексті загальноєвропейських процесів, доведення важливості співпраці між обома державами для забезпечення стабільності континенту. Польські науковці, окрім того, погоджуються з принциповою важливістю для національної безпеки РП взаємин з Україною. Принципово іншою є позиція російських учених, у працях яких українсько-польські відносини оцінюються упереджено.

Здобутки попередників в осмисленні гуманітарних взаємин України та Польщі висвітлено в роботі Н. Медведчук [13]. Констатуючи представленість доробку з проблеми здебільшого статтями у фахових виданнях, матеріалами конференцій та круглих столів, дослідниця відзначає гостру нестачу тематичних монографій, дисертаційних праць. Порівняльний аналіз напрацьованих українських та польських дослідників дозволив Н. Медведчук зробити висновок про схожість підходів до висвітлення проблеми, взаємодоповнюваність сформованих доробків у єдиному історіографічному комплексі. В дослідженні В. Лишко [14] проаналізовано представленість в історіографії аспектів культурних взаємин, зокрема зв'язків у сфері освіти, науки, повернення культурних цінностей. Предметом прискіпливої уваги стали роботи, у яких піднімаються питання “важких сторінок” спільної історії, обґрунтовується необхідність та шляхи подолання негативних стереотипів у сприйнятті українцями й поляками один одного. Взаємини України та Польщі у сфері культури, порівняно з іншими складовими співпраці, як відомо, досліджені значно менше, і огляд наявних здобутків, здійснений В. Лишко, є безумовним тому підтвердженням.

Розгляду праць українських науковців у сфері транскордонного співробітництва й діяльності єврорегіонів присвячене дослідження Г. Кулешової [15]. Окрім розвідок, у яких піднімаються теоретико-методологічні та концептуальні питання транскордонних взаємин, проаналізовано студії щодо аспектів співпраці України та Польщі. Історіографію транскордонного співробітництва двох держав розглянула О. Обухова [16]. Аналіз досліджень,

безпосередньо присвячених означеній складовій взаємин, авторка поєднала з розглядом праць, у яких транскордонні зв'язки держав-сусідів висвітлено у взаємозв'язку з іншими аспектами міждержавного співробітництва.

Значний масив різноманітної вітчизняної та зарубіжної наукової літератури, який репрезентує досягнення дослідників у вивченні взаємин України та Польщі, в тому числі міжрегіонального співробітництва, проаналізувала Н. Буглай [17]. Структурувавши наявні публікації за низкою критеріїв в окремі блоки, авторка дала оцінку кожному з них. З огляду на предмет даного дослідження, більш важливими, порівняно з іншими, для нас є зауваження Н. Буглай щодо необхідності розглядати взаємини України й Польщі в контексті європейської інтеграції та глобальних процесів з урахуванням специфіки міжнародної ситуації, інтересів провідних держав та міжнародних організацій, почерпнуте нею із праць провідних польських та інших західних учених. Сформованою, як в українській, так і зарубіжній історіографії, Н. Буглай називає традицію розглядати регіональне співробітництво між державами Центрально-Східної Європи, нашими двома в тому числі, у взаємозв'язку з реалізацією Європейським Союзом регіональної та східної політики. І, нарешті, сформованою у вітчизняній історіографії авторка вважає традицію дослідження історії Польщі та українсько-польських взаємин, зокрема й на сьогоdnішньому їхньому етапі. Задля аргументації зазначеного згадуються учені, напрацювання яких поправу займають важливе місце у доробку з проблеми, найкраще представляють досягнуті у цій царині успіхи. Проаналізувавши майже два десятиліття наукових пошуків українських та зарубіжних дослідників щодо осмислення сучасних взаємин України і Польщі, Н. Буглай з'ясувала, що тематичні розвідки, опубліковані упродовж 1990-х рр., внаслідок впливу конкретних об'єктивних чинників мали здебільшого публіцистичний та переважно політологічний характер. На відміну від них, наукові праці 2000-х рр. виявилися більш об'єктивними та прагматичними, позбавленими ідеалізації взаємин, романтизму в обґрунтуванні важливості їхнього стратегічного характеру [17, с. 12].

Надбання вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо осмислення українсько-польських взаємин крізь призму зовнішньої політики Польщі проаналізовано в окремих розділах дисертаційних досліджень І. Гуцуляка [18], С. Стоєцького [19], О. Яніної [20]. Щоправда аналіз здобутків попередників, представлений у них, є дещо поверховим та має анотаційно-бібліографічний характер. Більш предметним розглядом історіографії проблеми позначені праці О. Бабак [21–22]. Аналіз сформованого доробку дозволив авторці зробити окремі слушні висновки, зокрема: триваюче зростання представленості проблеми в українській історіографії супроводжувалося розширенням джерельної бази дослідження; зосередження на висвітленні окремих аспектів теми відбувалося за умови недостатнього з'ясування деяких інших. Наукові здобутки польських істориків та політологів проаналізовано, насамперед, на предмет бачення українсько-польського партнерства у європейській системі геополітичних координат, ролі Польщі в наближенні України до Європи.

У дослідженнях польських авторів історіографічні сюжети представлені здебільшого бібліографічними оглядами (В. Балюк, Є. Браткевич, А. Джевський, Р. Земба, Л. Осінська, Й. Соха, А. Тошь, К. Федорович, К. Чорнік та ін.). Аналізуючи студії щодо сучасних стосунків України та Польщі, дослідники звертають увагу на найактуальніші їх аспекти, в тому числі торкаються російського чинника. Критичним аналізом здобутків попередників у вивченні взаємин двох держав позначена монографія К. Єндрашик [23]. Залучивши до роботи над проблемою велику кількість монографічних праць, наукових статей польських та українських фахівців, дослідниця з'ясувала характер представленості в історіографії процесу становлення та розвитку співпраці

сторін у ключових сферах міждержавної взаємодії, підходи до трактування міри її відповідності заявленому стратегічному партнерству.

Щодо російської історіографії, то спеціальних досліджень, присвячених історіографії сучасних українсько-польських відносин, досі не створено. Окрім наукових статей, аспекти проблеми у яких представлені зазвичай поверхово, певною мірою прогалину заповнюють історіографічні огляди в дисертаційних працях – предмета нашого дослідження вони стосуються опосередковано. Так, у роботі Р. Рибіна [24] розглянуто історіографію польської східної політики. Дослідник скористався великою кількістю праць, у яких концепція взаємин Польщі з сусідами на Сході зазнала довершеного обґрунтування (Д. Дмовський, Ю. Пілсудський, Ю. Меровський, Є. Гедройць та ін.), а також численними публікаціями сучасників, які, на його думку, формують особливу групу польської політико-інтелектуальної еліти, що спеціалізується на східній політиці РП. Констатуючи, природно, найбільший внесок у розробку проблеми польських дослідників, значними автор вважає також успіхи у цій царині російських та українських авторів, підходи яких до обґрунтування зацікавленості Польщі у взаєминах з сусідами на Сході він називає нетотожними. Близьким у своїх поглядах виявився А. Беспалов [25], міркування якого певною мірою перегукуються з роздумами Р. Рибіна.

Праці, в яких піднімаються питання трансформаційних процесів у Польщі, еволюції зовнішньої політики РП та її впливу на європейську безпеку проаналізував Д. Сергеев [26]. У роботі Д. Буданової [27], присвяченій взаєминам Польщі з НАТО та ЄС, з'ясовано здобутки російських і зарубіжних авторів в обґрунтуванні парадигми зовнішньої політики Польщі, її місця у регіоні Центрально-Східної Європи, а також участі в процесах європейсько-атлантичної інтеграції з наступним вступом до НАТО та ЄС.

Певну цінність для нашого дослідження мають історіографічні огляди деяких інших праць. Так, у роботі Д. Каці [28] проаналізовано напрацювання науковців у вивченні взаємин ЄС з Білоруссю та Україною упродовж 1991–2000 рр., у дослідженнях П. Корзуна [29] та Є. Трещенкова [30] – здобутки вчених у вивченні політики сусідства ЄС щодо держав на східному його кордоні. У праці К. Верхоланцевої [31], у якій піднімаються питання транскордонного співробітництва Росії та держав-членів Європейського Союзу, привертає увагу проаналізований авторкою внесок російських та зарубіжних науковців у розробку теоретичних аспектів проблеми.

Окремої уваги заслуговує робота І. Грецького [32], у якій крізь призму зовнішньополітичних чинників аналізуються президентські вибори 2004 р. в Україні. Звернення до наукових здобутків російських та зарубіжних авторів дозволило дисертанту зробити висновок, що дослідження впливу на ситуацію в Україні зовнішніх чинників, традиційно досить активні, різко прискорилися після подій 2004 р. Констатуючи полярність поглядів російських дослідників щодо цього, найавторитетнішою І. Грецький називає екстерністську точку зору, згідно з якою вирішальний вплив на події в Україні справили ЄС та США, підтримка з боку Польщі. Ознакою досліджень польських авторів названо обґрунтування важливості внеску Польщі в перебіг означених подій. Скориставшись великою кількістю тематичних наукових розвідок, більшість із яких автор вважає політизованими, він спробував бути максимально об'єктивним в оцінках та висновках.

Принципових, на нашу думку, висновків досягнуто у роботі Н. Аладіної [33], предмет дослідження якої – зовнішня політика України у 1991–2008 рр. Для реалізації визначених у роботі завдань авторкою було проаналізовано низку праць російських та українських дослідників, з'ясовано підходи до пояснення змісту й ключових пріоритетів зовнішньої політики України, характеру її

взаємин з сусідніми та іншими державами тощо. Прикметно, що більшість російських дослідників, як з'ясувала Н. Аладьїна, багатовекторність зовнішньої політики України вважає політичною хитрістю, яка дозволяє їй лавірувати між Росією та Заходом, інтеграцію нашої держави з Європою – об'єктивною необхідністю, яка, разом з тим, ставить під сумнів збереження нормальних взаємин з Росією, а співпрацю з НАТО – однією з “больових точок” російсько-українських взаємин. Аналіз української історіографії підштовхнув дослідницю до висновку про незмінно притаманну їй схильність трактувати зовнішню політику України як повторення зовнішньої політики Росії, але з протилежним знаком. Спільною рисою більшості праць українських та російських авторів Н. Аладьїна називає прогресуючу упередженість та суб'єктивність в оцінках зовнішньої політики кожної з держав та взаємин між ними.

Здійснений аналіз, таким чином, свідчить, що, попри актуальність, історіографія сучасних українсько-польських взаємин у доробку вітчизняних та зарубіжних дослідників презентована поверхово, без претензії на ґрунтовність аналітики й узагальнення. Фрагментарними виявилися спроби визначити сучасний стан наукової розробки теми загалом та окремих її аспектів. У багатьох роботах досить часто спрацьовувала типова схема анотативної репрезентації доробку українських і зарубіжних авторів з окремих предметів дослідження. У жодній із відомих нам праць не було зроблено спробу виокремити у процесі дослідження науковцями українсько-польських взаємин окремі періоди, виявивши в умовах, у яких відбувалися наукові пошуки, тематиці та змісті праць певні відмінності, констатувати зміну історіографічної ситуації, а відтак започаткування наступного історіографічного етапу. Певною мірою вирішити означену проблему покликані історіографічні праці авторки даного дослідження [34–35]. Шляхом аналізу доробку українських і зарубіжних учених, присвяченого сучасним взаєминам України та Польщі, у них здійснено спробу історіографічного аналізу проблеми, систематизації та узагальнення отриманих результатів. Природно, наявні на сьогодні у цій царині здобутки не вичерпують проблему повною мірою та залишають чималий простір для поглибленого її вивчення як у плані залучення нових історіографічних джерел, так і в сенсі критичного переосмислення існуючого доробку крізь призму поглядів різних авторів та під кутом визначення подальших дослідницьких перспектив.

Список використаних джерел

1. Горун Д. О. Українсько-польські відносини (1991–1997 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 “Всесвітня історія” / Д. О. Горун. – Одеса, 1999. – 17 с.
2. Афанасьєв І. Ю. Польсько-українські відносини 1991–1999 рр. в українських наукових та публіцистичних працях / І. Ю. Афанасьєв // Магістеріум (Нац. ун-тет “Кієво-Могилянська Академія”: історичні студії). – К., 2001. – Вип. 7. – С. 108–112.
3. Афанасьєв І. Ю. Польсько-українські відносини 1991–2000 рр.: політична та економічна взаємодія : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.02 “Всесвітня історія” / І. Ю. Афанасьєв. – К., 2004. – 20 с.
4. Гевко В. Р. Україна і Польща: особливості розвитку двосторонніх відносин (1991–2004 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 “Історія України” / В. Р. Гевко. – Чернівці, 2005. – 20 с.
5. Алексієвєць Л. Україна і Польща: шляхи співробітництва (1991–2004 рр.) / Л. Алексієвєць, В. Гевко. – Тернопіль: Ред.-вид. центр ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – 153 с.
6. Гевко В. Українсько-польські відносини в контексті європейської інтеграції: історіографічний огляд і аналіз джерельної бази / Вікторія Гевко // Україна–Європа–Світ. Міжнар. зб. наук. пр. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвєць. – Вип. 1. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 235–249.
7. Гевко В. Українсько-польські відносини в українській історіографії (1991–2011 рр.) / Вікторія Гевко // Україна–Європа–Світ. Міжнар. зб. наук. пр. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвєць. – Вип. 10. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – С. 354–363.
8. Знахоренко О. М. Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.04 “Політичні проблеми міжнародних систем і

глобального розвитку” / О. М. Знахоренко. – К., 2005. – 15 с. 9. *Геник М.* Історіографія польсько-українських відносин другої половини ХХ ст. / Микола Геник // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – 2012. – Ч. 20–21. – С. 454–468. 10. *Геник М.* Історіографія польсько-українських відносин періоду незалежності / Микола Геник // Українознавчі студії. – 2012–2013. – № 13–14. – С. 171–183. 11. *Стрільчук Л.* Україна – Польща: від добросусідських відносин до стратегічного партнерства (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): монографія / Людмила Стрільчук. – Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – 607 с. 12. *Моцок В. І.* Сучасні українсько-польські міждержавні відносини: політичний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 “Політичні інститути та процеси” / В. І. Моцок. – Чернівці, 2002. – 20 с. 13. *Медведчук Н. А.* Українсько-польське співробітництво в гуманітарній сфері: кінець 80-х – 90-ті роки ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 “Всесвітня історія” / Н. А. Медведчук. – Львів, 2004. – 20 с. 14. *Лишко В. В.* Українсько-польські зв’язки в галузі культури 1991–1999 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук: спец. 07.00.01 “Історія України” / В. В. Лишко. – К., 2002. – 16 с. 15. *Кулешова Г.* Аналіз досліджень проблем транскордонного співробітництва та діяльності євро регіонів у працях українських науковців / Галина Кулешова // Часопис соціально-економічної географії: Міжрегіон. зб. наук. пр. – Харків: ХНУ ім. В. Каразіна, 2009. – Вип. 6 (1). – С. 205–210. 16. *Обухова О. Ю.* Польсько-українське транскордонне співробітництво: становлення та розвиток (90-ті роки ХХ – поч. ХХІ століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 “Всесвітня історія” / О. Ю. Обухова. – Чернівці, 2012. – 20 с. 17. *Буглай Н. М.* Польща в реалізації євроінтеграційного курсу України: міжрегіональне співробітництво (1999–2008 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 “Всесвітня історія” / Н. М. Буглай. – К., 2009. – 20 с. 18. *Гуцуляк І. Р.* Центральна та Східна Європа у зовнішній політиці Республіки Польща: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.04 “Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку” / І. Р. Гуцуляк. – К., 2007. – 18 с. 19. *Стоєцький С. В.* Україна в зовнішній політиці Республіки Польща: євроатлантичний та європейський інтеграційний вимір: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 “Політичні інститути та процеси” / С. В. Стоєцький. – К., 2007. – 18 с. 20. *Яніна О. Є.* Український напрям в зовнішній політиці Республіки Польща: чинники, виміри, еволюція : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.04 “Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку” / О. Є. Яніна. – Одеса, 2012. – 18 с. 21. *Бабак О. І.* Політика Польщі щодо України (кінець 1980-х – 1990-ті роки): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 “Всесвітня історія” / О. І. Бабак. – К., 2002. – 19 с. 22. *Бабак О. І.* Українсько-польські відносини (від 1980-х років до 2005 р.) / О. І. Бабак; відп. ред. В. М. Даниленко; Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2005. – 142 с. 23. *Jędraszczyk K.* Strategiczne partnerstwo ukraińsko-polskie. Polska w polityce niepodległej Ukrainy / Katarzyna Jędraszczyk. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2010. – 426 s. 24. *Рыбин Р. Н.* Современная внешнеполитическая доктрина Польши и национальное самосознание поляков: политологический анализ: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. полит. наук: спец. 23.00.02 “Политические институты, процессы и технологии” / Р. Н. Рыбин. – М., 2003. – 20 с. 25. *Беспалов А. С.* Традиции геополитического мышления в современной восточной политике Польши : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. полит. наук: спец. 23.00.04 “Политические проблемы международных отношений и глобального развития” / А. С. Беспалов. – М., 2008. – 26 с. 26. *Сергеев Д. В.* Польша в системе европейской безопасности (1989–2003 гг.): автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. ист. наук: спец. 07.00.03 “Всеобщая история (новая и новейшая история)” / Д. В. Сергеев. – М., 2007. – 28 с. 27. *Буданова Д. С.* Североатлантический Альянс и Европейский Союз во внешней политике Польши в 1989–2005 годах: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. ист. наук: спец. 07.00.03 “Всеобщая история (новая и новейшая история)” / Д. С. Буданова. – Иваново, 2011. – 24 с. 28. *Кацы Д. В.* Отношения Европейского Союза с Беларусью и Украиной (1994–1998 гг.): автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. ист. наук: спец. 07.00.15 “История международных отношений и внешней политики” / Д. В. Кацы. – Спб., 2000. – 21 с. 29. *Корзун П. А.* Восточное направление “политики соседства” Европейского Союза : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. полит. наук: спец. 23.00.04 “Политические проблемы международных отношений, глобального и регионального развития (политические науки)” / П. А. Корзун. – М., 2010. – 25 с. 30. *Трещенков Е. Ю.* Эволюция политики соседства Европейского Союза в отношении Беларуси, Молдовы и Украины: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. ист. наук: спец. 07.00.15 “История международных отношений и внешней политики” / Е. Ю. Трещенков. – Спб., 2011. – 25 с. 31. *Верхоланцева К. В.* Развитие современного трансграничного сотрудничества России и стран Европы: сравнительный

анализ: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. полит. наук: спец. 23.00.04 “Политические проблемы международных отношений, глобального и регионального развития (политические науки)” / К. В. Верхоланцева. – М., 2009. – 26 с. 32. Грецкий И. В. Роль внешнеполитических факторов в президентских выборах 2004 г. в Украине: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. ист. наук: спец. 07.00.15 “История международных отношений и внешней политики” / И. В. Грецкий. – Спб., 2008. – 26 с. 33. Аладьина Н. В. Приоритеты внешней политики Украины 1991–2008 гг.: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. ист. наук: спец. 07.00.15 “История международных отношений и внешней политики” / Н. В. Аладьина. – М., 2008. – 26 с. 34. Чорна Н. М. Україна і Польща: історіографія відносин (кін. XX – поч. XXI ст.): монографія / Наталія Чорна. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2014. – 416 с. 35. Чорна Н. М. Історіографія українсько-польських взаємин 1990-х – 2014 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. істор. наук: спец. 07.00.06 “Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни” / Н. М. Чорна. – Вінниця, 2015. – 36 с.

Наталья Черная

УКРАИНА – ПОЛЬША: ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ ДИСКУРС

МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ КОНЦА XX – НАЧАЛА XXI В.

На основе анализа историографического наследия предшественников исследован процесс и результаты изучения современных украинских-польских межгосударственных отношений, отмечены главные направления научных исследований, выяснены особенности и тенденции развития знаний в течении указанных историографических этапов.

Ключевые слова: историография, украинско-польские отношения, Украина, Республика Польша.

Nataliya Chorna

UKRAINE – POLAND: HISTORIOGRAPHICAL DISCOURSE OF INTERSTATE

RELATIONS AT THE END OF XX - THE BEGINNING OF XXI CENTURY

The process and the results of modern Ukrainian-Polish interstate relations have been studied on the basis of historiographical works of the researchers analysis; the main directions of research have been outlined; the major features and trends of knowledge within the mentioned historiographical stages have been defined.

Key words: historiography, Ukrainian-Polish relations, Ukraine, Poland.